בעינן כנף בשעת פתיל וליכא קמ"ל מיתיבי תלאן ולא פסק ראשי חוטין שלהן פסולין מאי לאו פסולין לעולם ותיובתא דרב אמר לך רב מאי פסולין פסולין עד שיפסקו ושמואל אמר [א] פסולין לעולם וכן אמר[ו] לוי (א) פסולין לעולם וכן אמר רב מתנה אמר שמואל פסולין לעולם איכא דאמרי אמר רב מתנה בדידי הוה עובדא ואתאי לקמיה דמר שמואל ואמר לי פסולין לעולם מיתיבי תלאן ואחר כך פסק ראשי חוטין שלהן פסולין ועוד תניא גבי סוכה [א] תעשה [ו] ולא מן העשוי מכאן אמרו הדלה עליה את הגפן ואת הדלעת ואת הקיסום וסיכך על גבן פסולה היכי דמי אילימא בשלא קצצן מאי איריא משום תעשה ולא מן העשוי תיפוק ליה דמחוברין נינהו אלא בשקצצן וקתני פסולה וש"מ דלא אמרינן קציצתן זו היא עשייתן ותיובתא דרב אמר לך רב הכא במאי עסקינן דשלפינהו שלופי דלא מינכרא עשיה דידהו מכל מקום תלאן ואח"כ פסק קשיא לרב קשיא לימא כתנאי [ג] עבר וליקטן פסול דברי רבי שמעון בר יהוצדק וחכמים מכשירין סברוה דכ"ע [ד] לולב צריך אגד וילפינן לולב מסוכה דכתיב גבי סוכה תעשה ולא מן העשוי מאי לאו בהא קא מיפלגי דמאן דמכשיר סבר אמרינן גבי סוכה קציצתן זו היא עשייתן וגבי לולב נמי אמרינן לקיטתן זו היא עשייתן ומאן דפסיל סבר לא אמרינן גבי סוכה קציצתן זו היא עשייתן וגבי לולב נמי לא אמרינן לקיטתן זו היא עשייתן לא דכ"ע[ז] לא אמרינן גבי סוכה קציצתן זו היא עשייתן [ח] והכא במילף לולב מסוכה קמיפלגי מאן דמכשר סבר לא ילפינן לולב מסוכה ומאן דפסיל סבר ילפינן לולב מסוכה ואב"א אי סבירא לן דלולב צריך אגד כולי עלמא לא פליגי דילפינן לולב מסוכה והכא בהא קמיפלגי מר סבר צריך אגד ומר סבר אין צריך אגד ובפלוגתא דהני תנאי דתניא לולב בין [ט] אגוד בין שאינו אגוד כשר ר' יהודה אומר אגוד כשר שאינו אגוד פסול[י] מ"ט דרבי יהודה יליף לקיחה לקיחה מאגודת אזוב כתיב התם [ב] ולקחתם אגודת אזוב וכתיב הכא [ג] ולקחתם לכם ביום הראשון מה להלן באגודה אף כאן נמי באגודה ורבנן לקיחה מלקיחה לא ילפינן כמאן אזלא הא דתניא לולב מצוה לאוגדו ואם לא אגדו כשר אי ר' יהודה כי לא אגדו אמאי כשר אי רבנן אמאי מצוה לעולם רבנן היא ומשום שנאמר [ד] זה אלי ואנוהו [כ] התנאה לפניו במצות: זה הכלל כל דבר שמקבל טומאה כו': מה"מ אמר ריש לקיש אמר קרא [ה] ואד יעלה מן הארץ מה אד דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ אף סוכה דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ הניחא למ"ד ענני כבוד היו אלא למ"ד סוכות ממש עשו להם מאי איכא למימר דתניא [ו] כי בסוכות הושבתי את בני ישראל ענני כבוד היו דברי ר' אליעזר ר"ע אומר סוכות ממש עשו להם[ב] הניחא לר"א אלא לר"ע מאי איכא למימר כי אתא רב דימי א"ר יוחנן אמר קרא [א] חג הסוכות תעשה לך מקיש סוכה לחגיגה מה חגיגה דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ אף סוכה דבר שאינו מקבל טומאה וגידולו מן הארץ
אי

פסולין לעולם. כולהו אמוראי וכולה סיעתא כשמואל ולא אמרינן קליעתן זו עשייתן וגבי סוכה צריך נענוע:

דשלפינהו שלופי. קצת קשה דהא מפרש טעמא בברייתא משום תעשה ולא מן העשוי וי"ל אסמכתא בעלמא הוא אי נמי הכא איירי כשנפסח ומעורה בקליפה ואין יכול להחיות לה כי ההיא דפ' העור והרוטב (חולין דף קכז:) דאע"ג דחשיב כתלוש מ"מ כיון דלא נקצץ לגמרי לא אמרינן זו היא עשיה:

דברי ר"ש בן יהוצדק. תנא היה ואפשר שזה הוא הנזכר בכמה מקומות בש"ס[ז] א"ר יוחנן משום ר"ש בן יהוצדק ואין זה הוא דפרק זה בורר (סנהדרין דף כו.) דקרינהו ריש לקיש רועי בקר ואמר להו ר' יוחנן אי קרינכו רועי כאן מאי עבידנא לכו דלא הוה מהדר ליה הכי אלא מוחה היה על כבוד רבו[ח]:

והכא במילף לולב מסוכה קמיפלגי. והא דאיפלגו בעבר וליקטן ולא איפלגו בליקטן מערב י"ט דבעי לאשמועינן אין דיחוי אצל מצות כדאיתא בפרק לולב הגזול (לקמן דף לג.) א"נ משום דמעי"ט היה יכול לתקן לכתחילה להתיר אוגדו ולחזור ולאוגדו אי נמי כדפי' בקונטרס לקמן דנקט פלוגתייהו בי"ט למימר דבתר אוגדיה[ה] פליגי דהא בי"ט לא אגיד ליה:

לקיחה לקיחה לא ילפינן. בריש קדושין (דף ב.) ילפי' קיחה קיחה משדה עפרון אלא הכא לא ילפינן גזירה שוה דלקיחה:

מקיש סוכה לחגיגה. הכא מייתי קרא דחג הסוכות תעשה לך[י] ולעיל (דף ט.) דאסרינן עצי סוכה משום דאיתקש לחגיגה מייתי קרא דחג הסוכות שבעת ימים לה'[ס]:

וגידולו מן הארץ. בריש בכל מערבין (עירובין דף כז:) גבי מעשר שני דכתיב ונתתה הכסף בבקר ובצאן חשיב בהמה גידולו מן הארץ אבל בפ' השוכר את הפועלים (ב"מ דף פט.) גבי דיש ובפ"ק דקדושין (דף יז.) גבי הענקה לא חשיב בהמה גידולי קרקע[ס] לגבי דבר היוצא מן הקרקע ממש כגון דיש וגידולין לאו יוצא מן הקרקע היא אלא שהיא גדילה מן הקרקע[ע]:
אי

ומיקבל לא סמכינן עלה לאכשורי לסכך בעורות דנהי דגידולי הארץ איקרי על שם שהארץ מגדלתן במרעה ופרנסה אבל גידולים מן הארץ לא אקרי אלא דבר הצומח מן הקרקע ולא בהמות דתניא בהשוכר את הפועלים (ב"מ ד' פט.) פועלים אוכלין בדבר שגידולו מן הארץ וגמר מלא תחסום שור בדישו מה דיש מיוחד דבר שגידולו מן הארץ כו' יצא החולב והמחבץ והמגבן אלמא לאו גידולין מן הארץ קרי להו תנא:

בעינן כנף בשעת פתיל. בשעה שפותלו שתולה בו הפתילים בעינן כנף אחד ולא שנים: **לעולם.** ואפילו מפסקן לשנים לאחר קישור וקשיא לרב: **וסיכך על גבן פסולה.** ול"ג בברייתא אם היה סיכוך הרבה מהן או שקצצן: **דשלפינהו שלופי.** פשטן מן האילן עד שניתקן ומתוך שאין קליעתן ניכרת כל כך שסוככין ראשי פסיקתן אצל האילן לא הוי עשיה מעלייתא: **מ"מ תלאן ואח"כ פסק קשיא לרב.** דמכשר: **כתנאי.** אי אמרינן קליעתן זו היא עשייתן או לא: **עבר וליקטן.** ענבי ההדס דתנן לקמן (ד' לג:) אם היו ענביו מרובין מעליו פסול דהוה ליה מנומר ולא הדר הוא ואם מיעטו כשר ואין ממעטין בי"ט דמתקן מנא להכשיר את הפסול וקתני בברייתא עבר על דברי חכמים שאמרו אין ממעטין בי"ט וליקטן בי"ט פסול: **סברוה.** רבנן דבי מדרשא דבעו למישמע מינה דבלקיטתן זו היא גמר עשייתן פליגי: **דכולי עלמא.** תרוייהו הנך תנאי סבירא להו: **לולב צריך אגד.** לאגוד שלשה המינין כאחד ושייכא בה עשיה: **וילפינן לולב מסוכה.** בבנין אב מה מצינו בסוכה שיש בה מעשה והקפידה תורה על העשוי בפסול אף לולב כן: **לא ילפינן לולב מסוכה.** לפסול בה את העשוי: **ואיבעית אימא.** אם הוה סבירא להו לתרוייהו לולב צריך אגד ושייכא ביה עשיה דכולי עלמא (ב) דילפינן לולב מסוכה למיפסל ולקיטתן לאו זו היא עשייתן: **ר"ש סבר לולב צריך אגד.** לאגוד שלשה המינים ושייכא ביה עשיה ועל כרחך מבעוד יום אגדו עם ענביו וכי לוקטו בי"ט הוה ליה מן העשוי: **לא ילפינן.** לא למדוה ואין אדם דן גזירה שוה מעצמו[ט] אלא א"כ למדו מרבו ורבו מרבו עד משה רבינו ושמא[ג] מקראות הללו לא לדרוש גזירה שוה נכתבו: **ואנוהו התנאה לפניו במצות.** סוכה נאה לולב נאה ציצית נאה[י]: **ואד יעלה מן הארץ.** שמע מינה עננים גידולי קרקע נינהו וסוכה מעננים ילפינן שהרי זכר לענני כבוד הוא כדכתיב כי בסוכות הושבתי ומתרגמינן ארי במטלות ענניי: **אין מקבל טומאה.** דלא נאמרה טומאה אלא בכלים ואוכלין ומשקין ואדם וזה אינו אחד מאלה: **ענני כבוד היו.** סוכות שאמר הכתוב שהושיבם במדבר: **סוכות ממש.** מפני החמה בשעת חנייתן היו עושים סוכות: **מאי איכא למימר.** מי יאמר לנו שלא היו מסוככות בכלים ובגדים ועורות: **כי חגיגה.** כל בהמה לרבי יוחנן גדולי קרקע הן שמן הקרקע גדילים וניזונין[ס] אבל דגים ומלח וכמהין ופטריות לאו גידולי קרקע נינהו וגבי מעשר קרינן להו לבהמות גידולי קרקע דאמר קרא (דברים יד) ונתתה הכסף בכל אשר תאוה נפשך וגו' מה הפרט מפורש פרי מפרי וגידולי קרקע וכו'[כ]. ומיהו כיון דלא קמה מילתייהו[ד] דרבי יוחנן דהא פרכינן עלה אי מה חגיגה בעלי חיים וכו' וילפינן טעמא מגרנך
פסולת

עין משפט נר מצוה

עה א מיי' שם טוש"ע א"ח סי' יא סעיף יג:

ליקוטי רש"י

עבר וליקטן. לעינבי הדס שהיו מרובין מעלין ותנן אם מיעטן כשר ואין ממעטין ביו"ט משום שבות שדומה למתקן כלי ומכשירו ואם עבר ומיעטן פסול כדמפרש טעמא ואזיל. **דכ"ע.** רבנן ור' אלעזר ב"ר צדוק (ע"ש בהג"ה). **ילפינן.** בבנין אב הואיל וזה בעשיה וזה בעשיה, מה זה ולא מן העשוי אף זה ולא מן העשוי. [לקמן לג.].

רבינו חננאל

בעינן מעשה אחר אלא אמרינן זה מעשה הוא חשוב. **ודחינן** להאי דתני ר' חייא כגון שקישר ועשה מעשה אחר שפסק ביניהן והא אתא לאשמעינן מהו דתימא בעינן ענף נוטף בשעת נתינת פתיל בכנף הבגד וליכא דהוא מתוח הוא ואינה ענף נוטף קמ"ל דלא חיישי'. **ת"ש תלאן ולא פיסק ראשי** חוטין שלהן פסול מאי לאו פסול לעולם ומשני רב פסולה עד שיפסיקו ולוי תני פסולה לעולם אמר רב מתנה בדידי הוה עובדא ואמר שמואל פסולה לעולם. **ואע"ג** דמשני רב בהודל' על הגפן וכו' דשלפינהו שלופי [דלא מנכרא] עשיה דידהו ולפיכך קתני פסולה כו' קיי"ל פסולה לעולם חדא דהא לוי ושמואל פליגי עליה דרב והם רבים לגביה ותוב דהא עלתה ליה בקושיא. **ואתינן** לאוקמי שמעתא דרב כתנאי. ר"ש בר' [יהוצדק] דא' עבר וליקט ביו"ט הענפים של הדס כגון שהיו ענביו מרובין מעליו אע"פ דמיעטו היום בפסילתו עומד דילפינן לולב מסוכה ת"ק דפסיל כשמואל ולוי חכמים שמכשירין כרב דאמר קציצתן זו היא עשייתן. **ודחינן לא** כ"ע והן ת"ק וחכמים כולהו סבירא להו גבי סוכה בעינן מעשה לשם סוכה (דמובא) דקיי"ל תעשה ולא מן העשוי ולא אמרינן קציצתן זו היא עשייתן. **אלא בהא פליגי ת"ק סבר ילפינן לולב** מסוכה. כשם דלגבי סוכה לא אמרינן קציצתן זו היא עשייתן כך גבי לולב לא אמרינן לקיטתן זו היא עשייתן וחכמים סברי הני מילי סוכה אבל לולב אמרינן לקיטתן זו היא עשייתן. **איבעית אימא** בהא פליגי ת"ק סבר לולב צריך אגד ואגודתו זו היא עשייתו א) ויליף לולב מסוכה וחכ"א לולב אין צריך איגוד ולקיטתו זה הוא עשייתו וכפלוגתא דהני תנאי חכמים דמכשירי אם מיעטו כת"ק דתני לולב בין אגוד בין לא אגוד כשר. **ואוקימנא** נמי דהא דתניא סתמה לולב מצוה לאוגדו לא אגדו כשר כרבנן דמכשרי כשאינו אגוד אבל מצוה לאוגדו משום זה אלי ואנוהו ות"ק דתני עבר וליקטו פסול כר' יהודה דתני אגוד כשר שאינו אגוד פסול וסוגיא כרבנן. **זה הכלל** [כל דבר] **שאינו מקבל כו'.** פירוש אליבא דר' אליעזר דאמר הא דכתיב כי בסוכות הושבתי אותם סוכות ענני כבוד היו בעינן סוכה כעין אותם הסוכות מה ענני כבוד שהן עולים מן הקרקע ואין מקבלים טומאה כדכתיב ואד יעלה מן הארץ הנה הענן שהוא גדולי קרקע ואינו (ככלי) המקבל טומאה אף סוכה כמו כן בעינן שפיר. **אלא לר' עקיבא.** דאמר סוכות ממש היו מנא ליה דבר שגידולו מן הארץ ואינו מקבל טומאה. **ואתינן לפרושא מהאי קרא מדכתיב חג הסוכות** (המצות). ופשטינן חג דכתיב הכא
בהמה

מסורת הש"ס עם הוספות

א) [לקמן יב. טו. לג.], ב) לקמן דף לג. ע"ש, ג) [לקמן דף ל: וש"נ], ד) עיין תוס' מנחות מ: ד"ה בבל, ה) [לקמן לג.], ו) שם [תוספתא פ"ב] מנחות כז., ז) עיין תוס' לקמן יג. ד"ה מצות, ח) [נזיר ג:] שבת קלג: מכילתא פרשת בשלח, ט) פסחים דף סו., י) שבת דף קלג:, כ) עירובין כז:, ל) לקמן כז., מ) [וכן כתבו תוס' נדה י: ד"ה אמר ועי' תוס' ע"ז נט. ד"ה דאמר וכו'], נ) דברים טז יג, ס) ויקרא כג לד, ע) עיין עוד תוס' עירובין טו: ד"ה מה.

הגהות הב"ח

(א) גמ' לוי ושמואל אמר [ו] פסולין לעולם וכן אמר: (ב) רש"י ד"ה ואיבעית אימא וכו' דכ"ע ילפי לולב:

גליון הש"ס

[מכת"י רש"י ד"ה כי חגיגה וכו' אבל דגים וכו' לאו גידולי קרקע נינהו. ע' בריש פ"ג דבילה בפירש"י דשם: תוס' ד"ה וגידולי וכו' דלגבי דבר היוצא מן הקרקע ממש כגון דיש וגידולין וכו'. ע' שבת דף עג ע"ב בתוס' ד"ה מפרק וכו']:

תורה אור השלם

א) חַג הַסֻּכֹּת תַּעֲשֶׂה לְךָ שִׁבְעַת יָמִים בְּאָסְפְּךָ מִגָּרְנְךָ וּמִיִּקְבֶךָ: [דברים טז, יג]

ב) וּלְקַחְתֶּם אֲגֻדַּת אֵזוֹב וּטְבַלְתֶּם בַּדָּם אֲשֶׁר בַּסַּף וְהִגַּעְתֶּם אֶל הַמַּשְׁקוֹף וְאֶל שְׁתֵּי הַמְּזוּזֹת מִן הַדָּם אֲשֶׁר בַּסָּף וְאַתֶּם לֹא תֵצְאוּ אִישׁ מִפֶּתַח בֵּיתוֹ עַד בֹּקֶר: [שמות יב, כב]

ג) וּלְקַחְתֶּם לָכֶם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן פְּרִי עֵץ הָדָר כַּפֹּת תְּמָרִים וַעֲנַף עֵץ עָבֹת וְעַרְבֵי נָחַל וּשְׂמַחְתֶּם לִפְנֵי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם שִׁבְעַת יָמִים: [ויקרא כג, מ]

ד) עָזִּי וְזִמְרָת יָהּ וַיְהִי לִי לִישׁוּעָה זֶה אֵלִי וְאַנְוֵהוּ אֱלֹהֵי אָבִי וַאֲרֹמְמֶנְהוּ: [שמות טו, ב]

ה) וְאֵד יַעֲלֶה מִן הָאָרֶץ וְהִשְׁקָה אֶת כָּל פְּנֵי הָאֲדָמָה: [בראשית ב, ו]

ו) לְמַעַן יֵדְעוּ דֹרֹתֵיכֶם כִּי בַסֻּכּוֹת הוֹשַׁבְתִּי אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּהוֹצִיאִי אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: [ויקרא כג, מג]

הגהות וציונים

א] "ושמואל אמר פסולין לעולם וכן אמר" ליתא ברוב דפוסים הישנים ובכת"י וגרסו עד **שיפסקו לוי אמר** ולפנינו תוקן ע"פ מהרש"ל דפו"ר (שתיקן ע"פ דפוס פיזרו) אמנם מדאיתא וכן א"ר מתנה אמר שמואל משמע יותר כגי' דפו"י וכת"י (דק"ס): **ב]** [בת"כ איתא **ר"א אומר סוכת ממש היו ור"ש אומר ענני כבוד היו**] (גליון): **ג]** צ"ל **שמא** (דק"ס) או שצ"ל **דשמא** (באה"מ): **ד]** צ"ל **מילתיה** (יעב"ץ): **ה]** בתוס' הרא"ש דבתר **דאגדיה**: **ו]** נדצ"ל **אמרי** וכוונת הב"ח להגיה דפו"י, עיין אות א:

חשק שלמה על ר"ח א) אולי צ"ל ולכן לא אמרינן דלקיטתן זהו עשייתן.